

UDC: 8.81.55

KONSEPT TUSHUNCHASINING LINGVOKULTUROLOGIYA VA KOGNITIV TILSHUNOSLIKDAGI O‘RNI

Abdulazizova Sevaraxon Ganiyevna

Andijon Davlat chet tillari instituti Ingliz tili nazariy aspektlari

kafedrası o‘qituvchisi

abdulazizovasevara80@gmail.com

Annotatsiya: Bugungi global davrda antropotsentrik paradigma lingvistika sohasidagi eng so‘nggi yutuqlarni o‘zida aks ettirib, mustaqil paradigma sifatida tan olinmoqda. Zamonaviy yo‘nalishlar orasida lingvokulturologiya va kognitiv tilshunoslik antroposentrik paradigmaning asosiy tarmoqlaridan hisoblanadi. Konsept tushunchasining lingvokulturologiya va kognitiv tilshunoslikdagi o‘rni beqiyosdir.

Kalit so‘zlar: til, madaniyat, etnos, an'analar, qadriyatlar, g'oyalar, lingvokulturologiya, kognitiv lingvistika, kontseptsiya, falsafiy-matematik kategoriya, mifologiyalar, marosimlar, konseptualizatsiya jarayoni, konseptuallashtirilgan makon.

THE PLACE OF THE CONCEPT IN LINGUOCULTUROLOGY AND COGNITIVE LINGUISTICS

Abstract: In today's global era, the anthropocentric paradigm is being recognized as an independent paradigm, reflecting the latest achievements in the field of linguistics. among modern directions, linguoculturology and cognitive linguistics are considered to be the main branches of the anthropocentric paradigm. the role of the concept in linguoculturology and cognitive linguistics is incomparable.

Key words: language, culture, ethnos, traditions, values, ideas, linguoculturology, cognitive linguistics, concept, philosophical-mathematical category, mythologies, rituals, conceptualization process, conceptualized space.

МЕСТО КОНЦЕПТА В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ

Аннотация: В сегодняшнюю глобальную эпоху антропоцентрическая парадигма признается самостоятельной парадигмой, отражающей новейшие достижения в области языкознания. Среди современных направлений основными ветвями

антропоцентрической парадигмы считаются лингвокультурология и когнитивная лингвистика. Роль концепта в лингвокультурологии и когнитивной лингвистике несопоставима.

Ключевые слова: язык, культура, этнос, традиции, ценности, идеи, лингвокультурология, когнитивная лингвистика, концепт, философско-математическая категория, мифологии, ритуалы, процесс концептуализации, концептуализированное пространство.

KIRISH.

Til, madaniyat va etnos o‘rtasidagi o‘zaro bog‘lanish masalasi XIX asr boshlarida nemis olimlari – aka-uka Grimmlar tomonidan o‘rganishga harakat qilingan. “Til – madaniyat” tushunchalarining bir-biriga bog‘liqligi birinchi marta V. fon Gumboldtning tadqiqotlarida ko‘rsatilgan. [2]. V. fon Gumboldtning fikricha, til “xalqning ruhiyati” va uning “asl ko‘rinishi”dir. Unga ko‘ra, madaniyat avvalo til orqali ifodalanadi va til uning haqiqiy tashuvchisi hisoblanadi. Til, aslida, madaniyatning haqiqiy va jonli ifodasi bo‘lib, faqat til orqali inson o‘z madaniyatini to‘liq anglab, unga kirib borishi mumkin. Bu mulohaza, tilning faqat muloqot vositasi emas, balki xalqning dunyoqarashi, fikrlash tarzini ifodalovchi muhim bir element ekanligini ta’kidlaydi. Til orqali xalqning madaniyati, urf-odatlar, qadriyatlari va g‘oyalarini anglash va o‘rganish mumkin. Gumboldtning bu yondashuvi lingvokulturologiyaning shakllanishida muhim asos yaratdi.

ADABIYOTLAR SHARHI. Shu bilan birga, lingvokulturologiya fani sifatida ilmiy asoslanishni esa A.A. Potebnya, G.V. Stepanov, D.S. Lixachev, M.M. Pokrovskiy, Y.M. Lotman va F.I. Busayev kabi olimlar o‘z ilmiy ishlari orqali amalga oshirdilar. Ularning tadqiqotlari lingvokulturologiyaning mustahkam ilmiy poydevorini yaratishda muhim rol o‘ynadi. Masalan, Potebnya til va madaniyatning o‘zaro aloqadorligini chuqur o‘rganib, tilning madaniy tizimdagi o‘rni va ahamiyatini ta’kidlagan bo‘lsa, Stepanov esa tilshunoslikni madaniyatning ajralmas qismi sifatida qarab, lingvokulturologiyaning asosiy yo‘nalishlarini belgilab berdi. Shuningdek, Lotman va Busayev madaniyat va tilning o‘zaro munosabatlarini yanada chuqurlashtirib, bu ikki sohaning bir-birini qanday ravishda shakllantirishi va o‘zaro ta’sir ko‘rsatishini ilmiy jihatdan isbotlashga erishdilar. Bu olimlarning ilmiy ishlari lingvokulturologiyaning bugungi kunda keng tarqalgan va rivojlanayotgan soha sifatida shakllanishiga muhim hissa qo‘shdi. [3].

Kognitiv tilshunoslikning paydo bo‘lishi va rivojlanishi amerikalik olimlar J. Miller, J. Bruner, J. Lakoff, R. Langacker, R. Jackendoff kabi mutaxassislarining ilmiy faoliyatlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Dastlab, “konsept” atamasi faqat falsafiy-matematik kategoriya sifatida o‘rganilgan va uni ilmiy jurnallarda aniq va qat’iy belgilangan tarkibda qaralgan. Biroq, XX asrning oxirlaridan boshlab, kontseptual atamalar tilshunoslik, lingvokulturologiya, kognitiv lingvistika va falsafaning bir qator ilg‘or yo‘nalishlarida muhim tadqiqot obyektiga aylandi.

Y. Stepanov, kontseptuallashtirilgan sohani nafaqat so‘zlar yoki grammatik birliklar, balki madaniyatning turli elementlarini, masalan, narsalar, mifologemalar, marosimlar, urf-odatlar va boshqa madaniy belgilarning birlashgan, umumiy tasvirga ega bo‘lgan tasavvurlarini o‘z ichiga olgan bir butun sifatida tasvirlaydi. Unga ko‘ra, kontseptualizatsiya jarayoni madaniyatning o‘ziga xos tizimi bo‘lib, til orqali amalga oshirilgan ijtimoiy va madaniy konstruksiyalarning shakllanishini ifodalaydi. Madaniyat, so‘zlar, tasvirlar va ramzlar orqali tizimli ravishda kontseptual birikmalar yaratadi.

Alohida “konseptuallashtirilgan makon” doirasida, so‘z va marosim, so‘z va mifologema kabi elementlar bir-biri bilan semantik jihatdan o‘ziga xos tarzda birlashadi. Bu birikmalar ko‘pincha bir-birining o‘rnini bosuvchi yoki timsol sifatida xizmat qiladigan elementlarga aylanadi. Shu tarzda, so‘z va boshqa madaniy elementlar o‘rtasida sinonimiyalashish jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayon, madaniyatning til orqali ifodalanishida, turli semantik qatlamlar va madaniy tasavvurlar o‘rtasida o‘zaro bog‘lanishlarni tashkil etadi.

Kontseptualizatsiya, aslida, bu jarayonning o‘ziga xos shakli bo‘lib, so‘zlarning va narsalarning madaniy tizimda o‘zaro aloqalarini anglashda muhim rol o‘ynaydi.

Madaniyatda so‘zlarning sinonimik birikmalarini, ya‘ni bir nechta so‘zning bir xil yoki o‘xshash ma‘nolarni ifodalashini tushunish, tilshunoslikda lingvokulturologiyaning markaziy yo‘nalishlaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon, nafaqat tilning semantik strukturasini tushunish, balki tilning madaniyat bilan qanday o‘zaro bog‘langanini ham ochib beradi. Bunda, so‘zlar, ramzlar va mifologemalar birgalikda madaniy tushunchalarni shakllantiradi va ular orqali insonlarning dunyoqarashi, qadriyatlari va e‘tiqodlari ifodalanadi. [5].

MUHOKAMA. Yana bir mashhur olim, V.Z. Demyankov, “konsept” atamasining ma‘nosi, etimologiyasi, turli tillardagi shakllari va ta‘riflari haqida o‘zining bir qancha maqolalarini e‘lon qilgan. U o‘zining “Термин “концепт” как элемент терминологической культуры” nomli maqolasida “konsept” va “tushuncha” so‘zlarining tarixiy dubletlar ekanligini ta‘kidlaydi. Ularning ilk davrda bir-birini almashtiruvchi tushunchalar sifatida ishlatilganini, ammo hozirda ilmiy va noilmiy kontekstlarda ularning o‘zaro farqlanishi yuzaga kelganini bayon etadi. Bu fikrning muhim tomoni shundaki, “konsept” va “tushuncha” terminlari nafaqat tilshunoslikda, balki madaniyatshunoslik, psixologiya va falsafada ham o‘zaro bog‘langan, ammo o‘ziga xos ta‘riflarga ega tushunchalar sifatida ishlatilmoqda.

Demyankovning ta‘rifiga ko‘ra, “konsept” — bu og‘zaki belgining mazmun tomoni bo‘lib, u til orqali ifodalangan g‘oya yoki tushuncha sifatida qaraladi. “Tushuncha” esa voqelikni anglatadi, ya‘ni bu insonning idrok va tafakkurida shakllangan, ularni madaniyat va tajriba orqali qayta ishlagan, aniq voqelikka mos keladigan tushunchadir. Demyankovning fikricha, “konsept” va “tushuncha” o‘rtasidagi farq, ularning inson hayotining turli sohalaridagi o‘zaro aloqalariga bog‘liqdir.

“Konsept” — bu insonlarning aqliy, ma‘naviy yoki hayotiy jihatdan muhim bo‘lgan moddiy yoki ijtimoiy sohalariga tegishli, shuningdek, odamlarning ijtimoiy tajribasi orqali

rivojlanib, mustahkamlangan va ularning tarixiy ildizlariga ega bo‘lgan jarayonlardir. Bu jarayonlar nafaqat shaxsiy, balki kollektiv tushuncha va tajribaning mahsulidir. “Konsept” insonlarning madaniy, ijtimoiy va psixologik jarayonlari bilan bog‘liq holda, ular qanday qilib o‘zlarining madaniyatlarida, tilida, falsafiy va ilmiy qarashlarida, shuningdek, kundalik hayotida mavjud bo‘lgan tushunchalarni yaratishadi, degan yondashuvni ta’kidlaydi. [3]

O‘zbek tilshunoslari N. Mahmudov, Sh. Safarov va A. E. Mamatov tomonidan ham konsept atamasiga batafsil izohlar berilgan. Ular konseptni nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik, psixologiya va lingvokulturologiya kontekstlarida keng o‘rganib, uning mazmunini chuqur tahlil qilganlar. Mahmudov, Safarov va Mamatov konseptni tilning semantik tizimida muhim o‘rin tutadigan, madaniy va ijtimoiy tajriba bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan lingvistik birlik sifatida qaraydilar. Ular konseptni til orqali ifodalangan, lekin uning ijtimoiy, madaniy, ma’naviy va tarixiy o‘lchovlarga ega bo‘lgan g‘oya yoki tasavvur deb ta’riflaydilar.

Mahmudovning fikriga ko‘ra, konsept – bu tilning ijtimoiy va madaniy tizimida shakllanadigan, insonning dunyoqarashi va hayotiy tajribalarini aks ettiruvchi bilimlar bazasidir. U til va madaniyat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ta’kidlaydi va konseptlarni tilning o‘ziga xos ma’nolarini ifodalovchi vosita sifatida ko‘radi. Sh. Safarov esa konseptni faqat tilshunoslik kontekstida emas, balki inson tafakkurining tashkil topish jarayonida ham muhim o‘rin tutadigan element sifatida tahlil qiladi. U konseptlarni insonning dunyoqarashi va tafakkuriga ta’sir qiluvchi, butun bir madaniy tizimni aks ettiruvchi yirik tuzilmalar deb hisoblaydi. A. E. Mamatov esa konseptni ijtimoiy va subyektiv jarayon sifatida qarab, til orqali ifodalanadigan, madaniy va tarixiy ildizlarga ega bo‘lgan o‘zgaras tushunchalar sifatida belgilaydi.

Bu olimlarning ishlarida konseptning nafaqat lingvistik jihatlari, balki uning madaniyat, til va ijtimoiy tajriba bilan qanday bog‘liqligi ham ko‘rib chiqiladi. Ular konseptlarni har bir millat va madaniyatda o‘ziga xos ravishda shakllanadigan va o‘zgaradigan elementlar sifatida tahlil qilishadi. Ularning ta’kidlashicha, konseptlar til orqali madaniy qadriyatlar, g‘oyalar va dunyoqarashlarni shakllantiradi, bu esa insonlarning o‘z madaniyatini, urf-odatlarini va tarixini anglashga yordam beradi. Shu tarzda, konsept til va madaniyatning ajralmas qismi bo‘lib, uning o‘zaro aloqalarini chuqurroq tushunish, tilshunoslik va madaniyatshunoslikdagi yangi yondashuvlarni yaratadi. [4].

Konseptni ko‘p qirrali va ko‘p qatlamli mental tuzilma sifatida qarash, uning bir vaqtning o‘zida psixologik, kognitiv-semantik va lingvokulturologik jihatlari namoyon etishini tan olishimizga imkon beradi. Konsept nafaqat inson tafakkuri va idrokining mahsuli, balki ijtimoiy va madaniy tajribalar, til tizimi va tarixiy kontekst bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan murakkab tuzilma hisoblanadi. Shu sababli, konseptning kognitiv va lingvokulturologik tadqiqotlar obyekti sifatida o‘rganilishi uning ko‘p qatlamli, turli jihatlardan shakllangan va bir-biri bilan o‘zaro bog‘langan tabiati haqida dalolat beradi.

Konseptning turli tadqiqotchilar tomonidan subyektiv, ijtimoiy, lingvomadaniy va badiiy konseptlar sifatida ajratilishi, aslida, uni yagona mohiyatga turli nuqtai nazarlardan

yondashishning zarurligini ko‘rsatadi. Har bir konsept o‘zining o‘ziga xos mohiyatiga ega bo‘lib, u inson tafakkuri, til va madaniyatning o‘zaro ta’siridan shakllanadi. Bu turlar, tilning semantik tuzilmalari va ijtimoiy hayotdagi madaniy kodlar asosida shakllanib, ular orasidagi farqlar, til va madaniyatning qanday bog‘liqligini, shuningdek, tushunchalarning qanday rivojlanib borishini ko‘rsatadi.

Zotan, til tizimi o‘zida nafaqat lingvistik elementlar, balki madaniy, psixologik va ijtimoiy qadriyatlarni ham aks ettiradi. Tilning har bir jihati, jumladan, uning semantik, grammatik va pragmatik tuzilmalari, insonning dunyoqarashi va tajribalarini o‘zida jamlaydi. Shuning uchun tilni nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki insoniyatning madaniy va ijtimoiy merosi sifatida ham ko‘rish mumkin. Bu nuqtai nazardan, konseptlar tilning eng serqirra hodisalaridan biri hisoblanadi, chunki ular o‘z ichiga psixologik, kognitiv va madaniy qatlamlarni olgan holda, insonlarning dunyo haqidagi tasavvurlarini, qadriyatlarini va urf-odatlarini aks ettiradi.

Konseptlarni o‘rganish orqali, til va madaniyat o‘rtasidagi murakkab o‘zaro bog‘lanishlarni, shuningdek, inson tafakkurining til va madaniyat bilan qanday integratsiyalashishini yaxshiroq tushunish mumkin. Bu, o‘z navbatida, tilshunoslik, kognitiv ilm-fan va madaniyatshunoslikning bir-birini to‘ldiruvchi yo‘nalishlar sifatida rivojlanishiga hissa qo‘shadi. [6].

Y.N. Shvedova konsept tushunchasining ortida ijtimoiy yoki subyektiv tarzda anglanuvchi, inson hayotining muhim moddiy, aqliy va ruhiy tomonlarini aks ettiruvchi, tarixiy ildizlarga ega bo‘lgan mazmun turlarini ko‘rsatadi. Unga ko‘ra, konseptlar nafaqat individning shaxsiy tajribasini, balki xalqning umumiy tajribasini ham ifodalaydi. Bu tajriba jamiyatning madaniy, ijtimoiy va tarixiy merosini o‘zida mujassam etgan bo‘lib, har bir konsept o‘zi bilan birga jamiyatning qadriyatlari, urf-odatlari, e’tiqodlari va tarixiy xotirasini olib keladi.

Shvedova ta’kidlashicha, konseptlar faqatgina til va so‘zlar bilan bog‘liq bo‘lmay, balki ular o‘z ichida xalqning madaniy va ruhiy dunyosini, uning yoshi, tarixi, madaniyati va boshqa ijtimoiy kontekstlarini aks ettiradi. Shu bois, konseptlar har bir xalqning o‘ziga xos dunyoqarashini va hayotga bo‘lgan munosabatini namoyon etadi. Ular faqat psixologik yoki kognitiv shakllarda emas, balki madaniy va ijtimoiy qatlamlarda ham ifodalanadi.

Konseptlar shuningdek, xalqning tarixiy ildizlariga ega bo‘lib, ularning shakllanishi ko‘p asrlar davomida to‘plangan va bir avloddan boshqasiga o‘tgan tajriba, bilim va qadriyatlarning natijasidir. Har bir konsept o‘zining kelib chiqishiga, tarixiy kontekstiga va madaniyatdagi roliga qarab turli shakllarda ifodalanadi va turli ijtimoiy guruhlar, millatlar va jamiyatlar tomonidan turlicha tushunilishi mumkin. Shvedovanning fikriga ko‘ra, konseptlarning mazmuni ijtimoiy va subyektiv jihatlardan mustahkamlangan bo‘lib, ular xalqning umumiy tajribasini aks ettirgan holda, insonlarning dunyo haqidagi tasavvurlarini, hayotiy qadriyatlarini va madaniy merosini til orqali ifodalaydi. Bu tushunchalar va tasavvurlar xalqning o‘ziga xos psixologik va madaniy xususiyatlarini o‘z ichiga olib, uni til orqali izhor etadi. [7].

Konsept, asosan, tafakkur birligi sifatida qaraladi. Uning asosida tushuncha, ma’no va obrazlar yotadi, shuningdek, u yuqori darajadagi mazmun va ma’no keltiradi. Har bir konsept

inson tafakkurining va tajribasining mahsuli bo‘lib, uni tushunish orqali nafaqat individual, balki kollektiv ong va madaniyatni ham o‘rganish mumkin. Konsept doimo shaxs yoki jamiyat bilan bog‘liq holda shakllanadi, chunki u insonning psixologik va madaniy tajribalarini aks ettiradi. Bu esa uni til va madaniyatning markaziy elementiga aylantiradi. [1].

Demak, “leksik ma’no”, “tushuncha” va “konsept” atamalari bir-biridan farqlidir. Ular o‘zaro bog‘liq bo‘lsa-da, ekvivalentlik xususiyatiga ega emaslar. Har bir atama turli kontekstlarda va fikrlash tizimlarida o‘ziga xos rol ni bajaradi, shuning uchun ularning o‘xshashligi va farqlari, ayniqsa, ular muloqotda yoki ilmiy tahlilda qanday ishlatilishiga qarab sezilarli darajada farq qiladi. Ushbu atamalar fikrlash jarayonlarining turli toifalariga mansub bo‘lib, ular o‘zaro muloqotda bo‘lishi mumkin, ammo har biri o‘ziga xos tarkib va mazmunga ega.

Konsept, ayniqsa, tushunchaning tuzilishidagi bilish, ma’no va tushunishning o‘zaro bog‘liqligi nuqtai nazaridan qaraladigan psixik birlik sifatida tavsiflanadi. U inson tafakkurida va ongida shakllanadigan, so‘z va uning ma’nosi bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan, ammo undan ko‘proq ma’lumotni o‘z ichiga olgan bir tuzilma sifatida qaraladi. Konsept, so‘zning leksik ma’nosi va tushuncha orasidagi o‘zaro ta’sir natijasida yuzaga keladi. Tushuncha, odatda, biror obyekt yoki hodisaning asosiy belgilari va xususiyatlarini o‘zida mujassam etadi, lekin konsept bu tushunchani yanada kengroq va boyroq shaklga keltiradi, chunki u faqat rasmiy ma’nolarni emas, balki insonning hissiy, madaniy, ijtimoiy va shaxsiy tajribalarini ham o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, konsept kognitiv ongning mahsuli sifatida qaraladi, chunki u insonning aqliy faoliyati natijasida shakllanadi. Bu o‘zgaruvchan va ko‘p qatlamli birlik bo‘lib, uning tarkibida bilimlar, tasavvurlar va ma’lumotlar to‘plami mavjud. Konsept faqatgina til orqali ifodalangan ma’no emas, balki insonning hayotiy tajribasi, ongida saqlanadigan axborot yig‘indisi, shuningdek, predmet yoki hodisa haqidagi ensiklopedik bilimlarni ham o‘z ichiga oladi. Shu tarzda, konsept insonning idrok va dunyoqarashini, shuningdek, uning tajribasini aks ettiradi va til orqali ifodalanadi.

NATIJA. Bundan tashqari, konseptning mohiyati leksik ma’nodan ancha kengroqdir. Leksik ma’no odatda so‘zning umumiy yoki standart ma’nosini ifodalaydi, u tilning lug‘aviy tizimi asosida shakllanadi. Konsept esa, bu so‘zning ma’nosidan tashqari, uning qo‘llanilishi, konteksti, madaniy va ijtimoiy holatdagi o‘zgarishlarini ham o‘z ichiga oladi. Demak, konsept — bu nafaqat so‘zning aniq ma’nosi, balki u orqali ifodalangan tajriba va shaxsiy yoki kollektiv dunyoqarashning aksidir.

Shu nuqtada, tushuncha va konseptning o‘zaro aloqasini yanada chuqurroq ko‘rish mumkin. Tushuncha, har bir insonning dunyo haqidagi umumiy tasavvurlari va bilimlari bilan bog‘liq bo‘lsa, konsept esa, bu tasavvurlarni yanada boyitib, ularni kognitiv, madaniy, va ijtimoiy kontekstda yangi shaklda ifodalaydi. Shuning uchun, konsept har bir individ yoki ijtimoiy guruh tomonidan o‘ziga xos tarzda shakllanadi va ular orasidagi farqlar til va madaniyatning o‘ziga xos xususiyatlari orqali aniq seziladi.

XULOSA. Xulosa sifatida, konseptning oxirgi o‘n yillik ichida tilshunoslikdagi eng faol qo‘llaniladigan terminlardan biriga aylanganini e’tirof etish mumkin. U nafaqat tilshunoslikda, balki adabiyotshunoslik, mantiq, falsafa va madaniyatshunoslik kabi sohalarda ham keng qo‘llanadi. Konsept atamasi, o‘zining keng va ko‘p qatlamli mohiyati tufayli, turli ilmiy yo‘nalishlarda turlicha talqin etiladi. Biroq, konseptning o‘ziga xos ta’rifining mavjud emasligi, uni o‘rganayotgan olimlar o‘rtasida ba’zi tafovutlar va turli yondashuvlarni keltirib chiqarmoqda.

Hozirgi kunga qadar konseptning ta’riflanishi turli olimlar tomonidan farqli usullarda amalga oshirilgan. Masalan, ba’zi tilshunoslar konseptni milliy mintallitetning asosiy birligi sifatida ko‘rishadi, chunki u xalqning dunyoqarashi, madaniy qadriyatlari, tarixiy tajribasi va ijtimoiy xususiyatlarini aks ettiradi. Boshqa olimlar esa, konseptni kundalik hayotdagi ko‘p o‘lchovli ta’lim mazmunidagi falsafiy termin sifatida o‘rganadilar, chunki u insonning tafakkurini, dunyoqarashini va ongidagi tasavvurlarni shakllantiradi.

Konsept, tilning semantik tizimida markaziy o‘rin tutadigan element sifatida, nafaqat tilga oid, balki ijtimoiy, madaniy, psixologik va falsafiy jihatlarni ham o‘zida jamlaydi. U insonning aqliy va madaniy faoliyatining mahsuli sifatida, til va madaniyat o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni tushunish uchun muhim vosita bo‘lib, turli sohalarda o‘rganilishi uning ko‘p qirrali va chuqur mazmunini yanada to‘liqroq anglashga yordam beradi. Shu bois, konseptni o‘rganish nafaqat tilshunoslik, balki boshqa fanlar uchun ham dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

Shunday qilib, konsept nafaqat tilning bir qismi, balki uning orqali insonning butun tafakkurini, madaniyatini va ijtimoiy munosabatlarini tushunish imkonini beradigan muhim tushuncha sifatida qabul qilinadi. Shuningdek, konseptning turli sohalarda turlicha ta’riflanishi, uning ko‘p qatlamli va o‘zgaruvchan xususiyatlarini hamda inson tafakkurining eng yuqori shakllaridan biri sifatida qadrini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Болотов В.И. Из истории науки. А.А.Потебня и когнитивная лингвистика // Вопросы языкознания. - Москва, 2008. - №2. - с. 82.
2. Гумбольдт В.Фон. Язык и философия культуры. – М., 1985. – с.451.
3. Демьянков В.З. Термин «концепт» как элемент терминологической культуры // Язык как материя смысла: Сборник статей в честь академика Н.Ю.Шведовой / Отв. ред. М.В.Ляпон. – М.: Издательский центр “Азбуковник”, 2007. (РАН: Институт русского языка им. В.В.Виноградова). с. 606–622.
4. Колесов В. В. Язык и ментальность. - СПб, 2004. с. 19-20
5. Сайидрахимова Н., Қобулова У. Лингвокультурология – тилшуносликнинг алоҳида соҳаси // Ўзбек тили ва адабиёти, 2015. – №4. – Б. 87-91.
6. Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик – Жиззах: Сангзор, 2006; Маматов А.Э. Тилга когнитив ёндашувнинг моҳияти нимада? / Ўзбек тилшунослигининг долзарб муаммолари (проф. А.Нурмонов таваллудининг 70 йиллигига бағишлаб ўтказилаётган илмий-амалий

анжуман материаллари. – Андижон, 2012. – Б. 212; Маҳмудов Н. Тилининг мукаммал тадқиқи йўллари излаб... // Ўзбек тили ва адабиёти, 2012. № 5. – Б. 3-16.

7. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры: Опыт исследования. – М.: Яз. рус. культуры, 1997. – 824 с.

8. Ganiyevna, A. S. (2023). SOME PROBLEMS OF THE VERBALIZERS OF CONCEPT OF “MAN” IN MODERN LINGUISTICS. JOURNAL OF LANGUAGE AND LINGUISTICS, 6(4), 371-374.

9. Ganiyevna, A. S. Problem of the Verbalizers of Concept of “Man” in Modern Linguistics. Academicia Globe, 2(05), 445-448.